

SOU 2020:43 Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper

11.1 Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vara ämnesutformade

Den kursutformade gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ersättas av en ämnesutformad gymnasieskola och gymnasiesärskola. Detta innebär att begreppet kurs tas bort i skolförfattningarna för berörda skolformer. Begreppen ämnen och nivåer kommer i stället att användas.

11.2 Ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

11.3 En modell för ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

En modell för ämnesbetyg ska införas i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Modellen innebär att ämnen delas in i nivåer med progression mellan nivåerna. Det ska finnas ett fastslaget centralt innehåll för varje nivå. Betyg i ämnet ska sättas efter varje nivå, och betyget från en nivå ska ersättas av betyget på nästa nivå fram till elevens slutliga betyg i ämnet. Betygssättningen ska göras mot en uppsättning betygsgränser som avser hela ämnet.

11.3.2 Ämnen ska delas in i nivåer

Ämnen ska bestå av en eller flera nivåer. På så sätt behålls möjligheten att ett ämne ska kunna läsas i olika omfattning på olika program samt inom vuxenutbildningen, inom ramen för en ämnesplan. Det medför även att elever kan få betyg som återkoppling innan det slutliga betyget sätts. Nivåindelning bidrar vidare till likvärdigheten i utbildningen i landet och underlättar byte av program, skola, lärare eller skolform.

11.3.3 Betyg i ämnet ska sättas efter varje nivå

Betyg i ämnet ska sättas efter varje nivå för att ge tydlig information om elevens kunskapsnivå i ämnet samt hur långt eleven har läst i ämnet, vilket underlättar vid byte av lärare, program, skola eller skolform. Även om eleven får ett underkänt betyg på den slutliga nivån i ämnet ska eleven behålla ett eventuellt godkänt betyg i ämnet på underliggande nivå(-er).

11.3.4 Det ska finnas möjlighet till undantag från modellens principer

Det ska i gymnasieskolans ämnen i undantagsfall vara möjligt med slutliga betyg från mindre delar av ämnet. Dessa ska benämnas block och kunna innehålla en eller fler nivåer. Ett block kan ha en egen uppsättning betygsriterier.

Utredningens bedömning: Ämnen som ger meritpoäng kan behöva delas in block för att elever ska vilja välja mer avancerade nivåer.

11.4 Ämnen och ämnesplaner behöver ses över

Statens skolverk ska ges i uppdrag av regeringen att se över och utforma ämnesplaner och ämnen, samt som en följd även programstrukturer, så att de fungerar för ämnesbetyg i en ämnesutformad gymnasieskola och gymnasiesärskola.

11.6.1 Det ska fortsatt vara smidiga övergångar mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen

Motsvarande modell för ämnesbetyg i gymnasieskolan ska även införas komvux.

11.7.1 En timplan behövs inte för att stödja ämnesbetyg

En timplan behöver inte införas för att stödja ämnesbetyg eftersom gymnasiepoängen kvarstår.

11.7.2 Fokus på uppföljning av undervisningstiden inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet

Såväl skolhuvudmän som Statens skolinspektion bör ha ett särskilt fokus på uppföljning av elevernas undervisningstid i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

12.1 Betygsskalan ska ha en inbyggd kompensatorisk princip

En kompensatorisk betygssättning ska införas i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och komvux.

De godkända betygsstegen på nuvarande betygsskala ska behållas men skalan ska ha en inbyggd kompensatorisk princip. Det innebär att läraren vid betygssättningen ska göra en sammantagen bedömning av vilket betygssteg som bäst motsvarar elevens kunskaper.

12.2 Betygskriterier och kriterier för bedömning ska beskriva kunskapsnivåer

Begreppet betygskriterier ska ersätta begreppet kunskapskrav i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och komvux.

Det ska finnas nationella betygskriterier för betygsstegen A, B, C, D, E och Fx.¹⁷ För betygsstegen A, C och E ska det finnas preciserade betygskriterier som beskriver de typiska kunskaperna för respektive steg. För betygsstegen B, D och Fx ska det finnas betygskriterier som relaterar till ett över- och/eller underliggande preciserat steg.

Det ska även finnas nationella betygskriterier för betygssteget Godkänt i den förenklade betygsskalan som gäller för komvux.

12.2.3 Kriterier för bedömning ska användas när betyg inte sätts

Begreppet kriterier för bedömning ska ersätta begreppet kunskapskrav i årskurser eller för ämnesområden där betyg inte sätts, det vill säga i årskurs 1 och 3 i grundskolan, i årskurs 3 i grundsärskolan, samt för ämnesområden inom grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

12.3 Betyget E kan inte kompenseras

För betyget E måste en elevs kunskaper motsvara samtliga betygskriterier för E.

12.4 För betygen A, B, C och D gör läraren en sammantagen bedömning

För betygen A och C ska en elevs kunskaper sammantaget motsvara betygskriterierna för respektive betyg.

För betygen B och D ska en elevs kunskaper sammantaget bedömas vara mellan betygskriterierna för A och C respektive C och E.

12.5 Godkänt-gränsen i den obligatoriska skolan bör utredas

Regeringen bör överväga att utreda om det ska finnas en godkänt-gräns i den obligatoriska skolan. I denna utredning bör även behörighetskraven till ett nationellt program i gymnasieskolan ingå.

13.1 Elevens kunskapsnivå under betyget E ska synliggöras med ytterligare ett underkänt betyg

Ytterligare ett underkänt betyg – Fx – ska införas i grundskolan, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.

13.1.3 Betygskriterier ska finnas för betyget Fx

Det ska finnas betygskriterier för betyget Fx som innebär att elevens kunskaper i sin helhet inte motsvarar ett godkänt betyg men bedöms vara nära E.

13.1.4 Betyget Fx ska motsvara poäng

Betyget Fx ska motsvara 5 poäng och kan ingå i meritvärdet för elever som avslutar sin utbildning inom grundskolan samt för grundskoleämnen inom gymnasieskolans introduktionsprogram.

För övriga gymnasieskolan samt för vuxenutbildning på gymnasial nivå ska betyget Fx inte motsvara poäng.

14.1.2 Läraren ska göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper

En ändring ska göras i läroplanerna av den punkt under rubriken Riktlinjer som finns under rubriken Bedömning och betyg och som anger att läraren vid betygssättning ska ”utnyttja all

tillgänglig information om elevens kunskaper”. Formuleringen ska tas bort och en omformulering som förtydligar att läraren ska göra en ”allsidig bedömning av elevens kunskaper” ska införas. Ändringen ska gälla för grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen. Formuleringarna skiljer sig delvis åt mellan läroplanerna för de olika skolformerna.

14.1.3 Det bör finnas rutiner för skolans bedömningspraktik

Rektorn bör verka för att det finns förutsättningar för en likvärdig bedömningspraktik på skolan, exempelvis genom att skapa rutiner för vad som kan vara valida (giltiga) och reliabla (tillförlitliga) betygsunderlag för olika ämnen.

15.1 Ikraftträdande

15.1.1 Införandet bör vara så samlat som möjligt

Förslaget om kompensatorisk betygssättning ska träda i kraft den 1 juli 2021 och tillämpas från och med den 1 juli 2022. Förslaget medför att begreppet betygskriterier ska ersätta begreppet kunskapskrav.

För årskurser och skolformer där betyg inte sätts ska begreppet kriterier för bedömning ersätta begreppen kunskapskrav och kravnivåer. Förslaget avser årskurs 1 och 3 i grundskolan, årskurs 3 i grundsärskolan samt för ämnesområden i grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Förslaget om betyget Fx ska träda i kraft den 1 juli 2021 och tillämpas från och med den 1 juli 2022.

En omformulering som förtydligar att läraren ska göra en ”allsidig bedömning av elevens kunskaper”, ska införas.

Läroplanerna i sin nya lydelse ska träda i kraft den 1 juli 2021 och börja tillämpas från och med den 1 juli 2022.

Förslaget om ämnesbetyg ska träda i kraft den 1 januari 2022 och tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2024.

15.2.1 Elever ska slutföra sin utbildning inom samma system men det ska finnas flexibilitet mellan systemen

De elever som påbörjat sin utbildning innan den 1 juli 2024 ska ha rätt att fullfölja sin utbildning enligt äldre bestämmelser i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan samt inom komvux. De elever som påbörjat sin utbildning innan den 1 juli 2024 ska ha rätt att fullfölja sin utbildning enligt äldre bestämmelser.